

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУДІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚОРШАҒАН ОРТАҒА ӘСЕРІН ТАЛДАУ

ДЖОЛДОШЕВА Т.Ю.

Джолдошева Тамара Юлдашевна - Экономика ғылымдарының докторы, профессор, М. Рысқұлбеков атындағы Қырғыз экономикалық университеті, Бишкек қ., Қырғызстан Республикасы

E-mail: tamaradzhhold@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6808-4621>

Андатпа. Бұл мақалада Қазақстан Республикасындағы экономикалық өсу үрдістері және оның қоршаған ортаға тигізетін әсері жан-жақты қарастырылады. Зерттеу барысында ел экономикасының дамуына ықпал ететін негізгі факторлар, атап айтқанда өнеркәсіп өндірісінің кеңеюі, табиғи ресурстарды қарқынды пайдалану, энергетика саласының дамуы және урбанизация үдерістері талданады. Сонымен қатар, экономикалық өсудің қоршаған ортаға әсері, соның ішінде атмосфералық ауаның ластануы, су және жер ресурстарының жағдайының нашарлауы, экологиялық тепе-теңдіктің бұзылуы сияқты өзекті мәселелер қарастырылады.

Мақалада экономикалық даму мен экологиялық тұрақтылық арасындағы өзара байланыс айқындалып, тұрақты даму қағидаттарының маңыздылығы негізделеді. Экономикалық өсуді қамтамасыз ету барысында қоршаған ортаны қорғау, табиғи ресурстарды тиімді және ұтымды пайдалану қажеттілігі ерекше атап өтіледі. Сонымен қатар, өндірістік қызметтің қоршаған ортаға әсерін азайту, экологиялық стандарттарды сақтау және табиғатты қорғау шараларын күшейту мәселелері талқыланады.

Зерттеу нәтижелері экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, табиғатты қорғау шараларын жетілдіру және қоршаған ортаның сапасын жақсарту арқылы елдің ұзақ мерзімді тұрақты дамуына қол жеткізу мүмкіндігін айқындайды. Сонымен бірге, мемлекеттік экологиялық саясатты жетілдіру, жасыл экономика қағидаттарын енгізу және экономикалық даму стратегиясында экологиялық факторларды ескеру қажеттілігі дәлелденеді.

Түйін сөздер: экономикалық өсу, қоршаған орта, экологиялық тұрақтылық, табиғи ресурстарды пайдалану, экологиялық қауіпсіздік.

Кіріспе

Қоршаған орта мен экономикалық даму өзара тығыз байланысты мәселе болып табылады. Ақтөбе облысы - Қазақстанның ірі өнеркәсіптік және табиғи ресурстарға бай өңірлерінің бірі, онда өнеркәсіп өндірісі мен ауыл шаруашылығының дамуы экологиялық жағдайға тікелей әсер етеді. Соңғы жылдары өнеркәсіптің қарқынды дамуы, қалдықтардың көбеюі және табиғи ресурстарды тиімсіз пайдалану экологиялық тепе-теңдікті бұзып, кейбір экономикалық көрсеткіштердің төмендеуіне ықпал етті.

Актуальдылығы - аймақтағы экологиялық проблемалардың экономикалық өсудің тұрақтылығына әсері зерттелмеген және кешенді талдау аз жүргізілген. Бұрынғы зерттеулер (Мұратов, 2018; Смайылова, 2020) негізінен ауаның, судың және топырақтың ластануы сияқты жеке экологиялық мәселелерге арналған, бірақ олардың экономикалық салдарға әсері жеткілікті қарастырылмаған. Осы себептен облыстағы қоршаған ортаның қазіргі жағдайын жан-жақты талдау және оның экономикалық өсуге әсерін анықтау қажет.

Зерттеудің мақсаты - облыстағы экологиялық жағдайды бағалау, оның экономикалық дамуға тигізетін әсерін талдау және тұрақты даму үшін тиімді басқару шараларын ұсыну. Бұл зерттеу өңірдегі экологиялық проблемаларды шешу арқылы экономикалық өсуді үйлестіру жолдарын анықтауға мүмкіндік береді.

Зерттеу материалдары мен әдістері

Зерттеу барысында Қазақстан Республикасындағы экономикалық өсу мен қоршаған орта арасындағы өзара байланысты талдау үшін әдебиетке шолу, салыстырмалы талдау және сандық мәліметтерді өңдеу әдістері қолданылды. Зерттеудің материалдық базасын қазіргі заманғы ғылыми жарияланымдар құрады, атап айтқанда:

1. Dzholdosheva T. «The impact of cargo turnover on the ecology of Kyrgyzstan» – елдегі жүк айналымының экологияға әсерін зерттейтін Scopus журналындағы мақала, қоршаған ортаның антропогендік факторларға тәуелділігін көрсету үшін қолданылды.

2. Dzholdosheva T. «Water resources management in Kazakhstan in conditions of their shortage» – Қазақстандағы су ресурстарын басқару мәселелері мен олардың тапшылығының экономикалық және экологиялық әсерін талдау үшін пайдаланылды.

3. Dzholdosheva T. «Features of Relations between Government Authorities, Business, and Civil Society in the Digital Economy» – мемлекеттік органдар, бизнес және азаматтық қоғам арасындағы өзара әрекеттестік пен оның экологиялық саясатқа ықпалын зерттеуге негіз болды.

4. Dzholdosheva T. «Environmental safety in the countries bordering Kazakhstan in the context of sustainable development» – көрші елдердегі экологиялық қауіпсіздік және тұрақты даму тәжірибесі Қазақстан жағдайымен салыстыру үшін пайдаланылды.

Зерттеу әдістемесіне: әдеби шолу, салыстырмалы талдау, жүйелік талдау, статистикалық мәліметтерді өңдеу және экологиялық көрсеткіштерді бағалау әдістері кірді. Бұл әдістер экономикалық өсудің қоршаған ортаға әсерін кешенді түрде бағалауға мүмкіндік берді.

Нәтижелер және оларды талқылау

Бұл зерттеуде еліміздің дамуы ЖІӨ-нің өсуіне, жұмыс орындарымен қамтамасыз етуге, сонымен қатар экономиканың құрылым бойынша түрленуіне, экологиялық міндеттілікке қатысты мемлекеттік экономиканың көп жылдық экономикалық гүлдені траекториясы ретінде айғақталады. Осыған орай ел үшін мемлекеттік экономиканы қайтадан индустрияландыру арқылы ұзақ мерзімді экономикалық өсуді қамтамасыз ету ғана емес, сонымен қатар жаңаша технологиялық базаға ауысу арқылы күнкөру деңгейін молайту және сыртқы ортаға ықпалды төмендету басыңқы міндеттер болып саналады.

Негізінен республикамыздың мемлекеттік экономикасының өркендеуінің көп жылдық болжамдары әлемде түзілген трендтерге арқа сүйейді, болып жатқан интеграциялық үдерістерді, сонымен қатар инновацияларды кіргізуден және жаңаша технология тұрғысынан платформаға ауысудан пайда болған экономикалық құрылымында іске асып жатқан бетбұрыстарды байқамайды.

Дегенмен, мемлекетіміздің әрі қарай әлеуметтік экономикалық өркендеу стратегиясы оның экономикасын қайта индустрияландыру процестерімен тікелей байланысты.

Біздің ойымызша, ұлттық экономиканың тұрақты теңгерімді өсуі өзара байланысты үш бағытта - экономикалық, әлеуметтік және экологиялық үйлесімді дамуды көздейді.

Дүние жүзілік практикаға сай, мемлекеттердің экономикалық өркендеу қарқыны мемлекеттік экономиканың бүкіл жақтарында және сыртқы ортаның жағдайына ықпал жасайды, осыған қатысты мол зерттеулердің бар екендігін айтуға болады.

ЕАЭО елдері «жасыл дамудың» немесе «жасыл экономиканың» көптеген жақтарына мол зейін бөледі, өйткені бұл әдіс үздіксіз өркендеу тұжырымдамасының тұғыры болып келеді.

Сонымен бірге, экономикалық дамудың сыртқы орта жағдайына ықпалын бағалау барысында тұрғындардың өмір сүру деңгейі басты орын алады. ЕАЭО мемлекеттері үшін экономиканың экологияға және өмір сапасына ықпалы мәселесі Қырғызстан пен Қазақстанда «жасыл экономиканы» өркендету жөніндегі стратегиялық қағаздарды, сонымен қатар Жібек жолын өркендетуге қатысты көп еларалық жобаларды қабылдаумен маңызды [1].

Дегенмен, экономикалық өркендеу мен сарапталатын факторлардың қатыстылығы теорияда дәстүрлі нысанда берілгеннен әлдеқайда қиын, ол төмендегі жайттарға тәуелді.

Біріншіден, факторлардың ықпалы орын алып жатқан үдерістердің бағыты мен сипатына өзгеріс бере алатын реиндустриализацияға қатысты жайттардың көпшілігінің бір уақытта орын алуымен делдал болады.

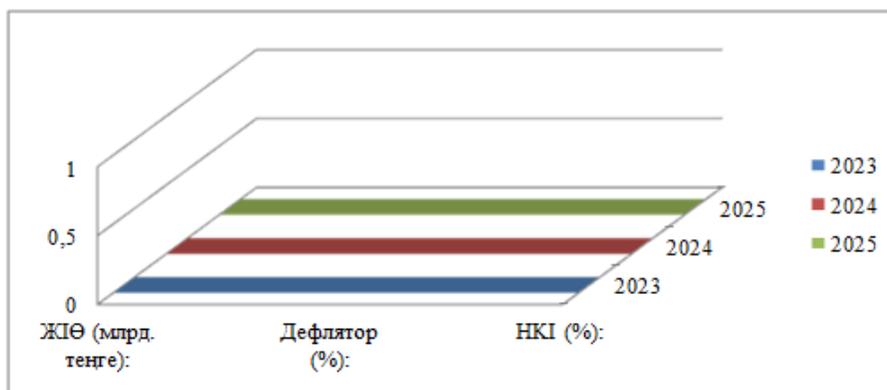
Екіншіден, көп жағдайда мән бермейтін ішінде нақты мемлекеттегі институттар, сонымен

қатар билік жасаушы органдары іске асыратын экономикалық саясаттың өнімділігі маңызды орын алады. Іс жүзінде, соңғысы сыртқы ортаны қорғаштау сферасына және әлеуметтік маңызды бағдарламаларға тікелей қаражаттардың өнімділігіне мол ықпал жасауы мүмкін. Сонымен бірге, болашақта әлеуметтік және экологиялық факторлардың рөлі айтарлықтай өзгеруі мүмкін. Бұған қатысты мемлекеттік экономиканың үздіксіздігі сыртқы факторлардың ықпалына қарамастан, оның өркендеу серпінінің қазіргі бағыттарының өзгермеуінен байқалады. Әдістеме жағынан қарасақ, экономика-математикалық құралдардың өркендеуіне қарамастан, мемлекеттік экономикалардың серпінді әлеуметтік-экономикалық даму моделін құру әлі де мүмкін емес [2].

Қоршаған ортаны ластағаны үшін айыппұл жүйесі табиғатты қорғау шараларын ынталандырмады, табиғи ресурстарды пайдалануды оңтайландыру тетіктері де тиімсіз болды. Осылайша кәсіпорындардың өз қызметінің нәтижелері мен экономикалық тұтқалары үшін жауапкершілігі қажетті дәрежеде табиғатты пайдалану саласына енгізілмеген [3].

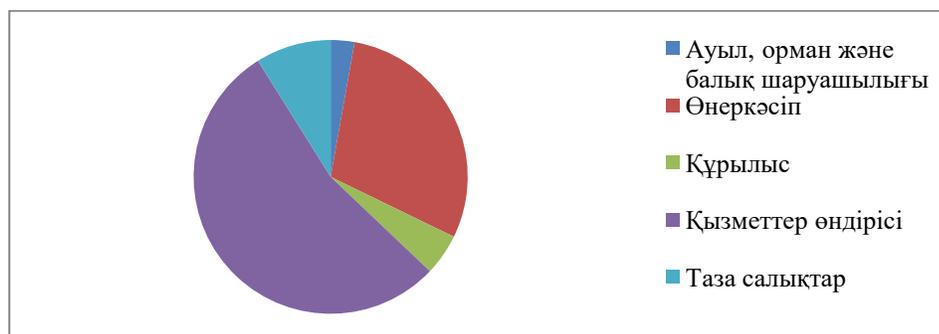
Қазақстан ғасырдың ортасына қарай дүние жүзінің дамыған 30 мемлекетінің арасында болуға ұмтылуда. Сонымен қатар, ол ресурстарды қажет ететін өсу моделінен экологиялық таза, инновациялық және әртараптандырылған өсу моделіне қайта назар аударғысы келеді. Осы мақсаттарға қол жеткізу үшін «Жасыл» өсуге, экономиканың ашықтығын арттыруға және сайып келгенде, қолжетімділікке ықпал ететін одан әрі елеулі реформалар жүргізу қажет [2].

Еліміздің ұлттық экономикасының экономикалық өсуін талдауға көшейік. 3-ші суретте Қазақстандағы ЖІӨ-нің динамикасы көрсетілген. Қазақстан экономикасы орташа үдеуді көрсетеді, бұл ретте ЖІӨ өткен жылмен қарағанда нақты мәнде 105,3%-ды құрады.

Сурет 1. ЖІӨ көлемінің көрсеткіші, млрд теңге [4]

Оның ішінде ЖІӨ құрылымында тауарлар өндірісінің үлесі 37,1%, қызметтердікі – 54%. Бұл орайда өте жоғары көрсеткішті байланыс және ақпарат – 109,1%, құрылыс саласы – 112,3%, көтерме және бөлшек сауданы сату бойынша – 110,4% екендігі байқалды.

Сурет 2. ЖІӨ көрсеткішінің 2025 жылғы қаңтар-маусым айындағы құрылымы, % [4]

Еліміз бойынша өңірлер негізінде қарасақ жоғары өсімді Ақмола, Солтүстік Қазақстан облыстарында, Атырау, және Алматы қаласында байқалды.

Өнеркәсіптік өндірісін 2023 жылы 4,3%-ға өсті деп қорытындылауға болады. 1-ші суреттен байқалғандай, 2023 жылғы қаңтар-желтоқсанда 46401,7 млрд теңге сомасындағы өндірілген өнеркәсіптік өнімнің, салалар бойынша өсуі:

- тау-кен өндіру өнеркәсібі және карьерлерді қазу-4,6%;
- өңдеу өнеркәсібі - 4,1%;
- электр энергиясымен, газбен, бумен, ыстық сумен және кондиционерленген ауамен жабдықтау - 1,8%;
- сумен жабдықтау; қалдықтарды жинау, өңдеу және жою, ластануды жою жөніндегі қызмет-1,9%.

Тау-кен өнеркәсібі мен карьерлерді игерудегі өсу шикі мұнай (6,8% - ға), табиғи газ (10,8% - ға), темір (1% - ға) және басқа да пайдалы қазбалардан басқа кендер (12,7% - ға) өндірудің ұлғаюына байланысты.

Өңдеу өнеркәсібінде тамақ өнімдерін өндіруде 1,5% – ға, темекі бұйымдарында – 3,7% – ға, жеңіл өнеркәсіпте – 12,2% – ға, резеңке және пластмасса бұйымдарында –5% - ға, өзге де металл емес минералды өнімдерде-6,1% - ға, машиналар мен жабдықтардан басқа дайын металл бұйымдарында-3,3% - ға, машина жасауда 25,4%-ға өсім байқалды.

Экологиялық тиімділік бойынша елдер рейтингінде Қазақстан 2022 жылы 178-ден 92-ші орынды иеленді.

Республикаға 40,9 индексі берілді-көрсеткіш неғұрлым жоғары болса, ел экология саласында неғұрлым тиімді болады. Индекс экожүйенің өміршеңдігі, қоршаған орта жағдайы және климаттың өзгеруін бағалау сияқты көрсеткіштерді ескереді.

Сонымен бірге, болашақта әлеуметтік және экологиялық факторлардың рөлі айтарлықтай өзгеруі мүмкін. Бұған қатысты мемлекеттік экономиканың үздіксіздігі сыртқы факторлардың ықпалына қарамастан, оның өркендеу серпінінің қазіргі бағыттарының өзгермеуінен байқалады. Әдістеме жағынан қарасақ, экономика-математикалық құралдардың өркендеуіне қарамастан, мемлекеттік экономикалардың серпінді әлеуметтік-экономикалық даму моделін құру әлі де мүмкін емес.

Қоршаған ортаны ластағаны үшін айыппұл жүйесі табиғатты қорғау шараларын ынталандырмады, табиғи ресурстарды пайдалануды оңтайландыру тетіктері де тиімсіз болды. Осылайша кәсіпорындардың өз қызметінің нәтижелері мен экономикалық тұтқалары үшін жауапкершілігі қажетті дәрежеде табиғатты пайдалану саласына енгізілмеген.

Кесте 1- Экологиялық тиімділік индексі бойынша елдердің рейтингі

Рейтингтегі орны	Елдер атауы	Индексі	Экожүйенің өміршеңдігі	Қоршаған орта жағдайы	Климаттың өзгеруі
1.	Дания	77,9	61,3	85,5	92,4
2.	Ұлыбритания	77,7	62,3	83,9	91,5
3.	Швейцария	76,5	62,0	93,4	83,6
4.	Мальта	75,2	68,2	76,5	82,3
5.	Швеция	72,7	60,6	93,1	75,4
6.	Люксембург	32,3	70,0	86,7	67,4
7.	Словения	67,3	72,7	64,4	62,9
8.	Австрия	66,5	73,9	81,7	50,3
9.	Швейцария	65,9	60,2	88,4	60,5
10.	Исландия	62,8	53,4	94,7	56,4

11.	Украина	49,6	48,0	43,6	54,7
12.	Беларусь	48,5	55,4	51,1	39,6
13.	Армения	48,3	58,1	40,7	41,4
14.	Молдова	42,7	42,9	42,0	42,9
15.	Қазақстан	40,9	48,1	37,5	34,9
16.	Азербайджан	38,6	44,4	30,7	36,4
17.	Өзбекстан	38,2	41,0	26,5	41,3
18.	Ресей	37,5	39,0	50,6	29,1
19.	Тәжікстан	37,1	55,7	16,6	27,3
20.	Түрікменстан	37,0	40,7	42,3	30,2
<i>Ескертпе-[5] дереккөздер материалдары негізінде құрастырылды</i>					

Қазақстан ғасырдың ортасына қарай дүние жүзінің дамыған 30 мемлекетінің арасында болуға ұмтылуда. Сонымен қатар, ол ресурстарды қажет ететін өсу моделінен экологиялық таза, инновациялық және әртараптандырылған өсу моделіне қайта назар аударғысы келеді. Осы мақсаттарға қол жеткізу үшін «Жасыл» өсуге, экономиканың ашықтығын арттыруға және сайып келгенде, қолжетімділікке ықпал ететін одан әрі елеулі реформалар жүргізу қажет.

Бірінші орынды Дания, Ұлыбритания және Финляндия иеленді. ТМД елдерінің арасында Қазақстан тізімнің ортасында болды.

Украина, Қырғызстан, Армения және Молдова сияқты елдерде экологияға қатысты жағдай жақсырақ болды, Өзбекстан, Ресей, Тәжікстан, Түрікменстан және Қырғызстанда нашар деңгейді көрсетті.

Қорытынды

Қазақстан Республикасындағы экономикалық өсудің қоршаған ортаға әсерін талдау нәтижелері экономикалық дамудың табиғи ресурстарды пайдаланумен және экологиялық жағдаймен тығыз байланысты екенін көрсетті. Ел экономикасының негізгі салалары – өнеркәсіп, құрылыс, көлік және ауыл шаруашылығы – экономикалық өсуді қамтамасыз етумен қатар, қоршаған ортаға белгілі бір деңгейде антропогендік жүктеме түсіреді.

Зерттеу барысында экономикалық өсудің қоршаған ортаға әсері көбінесе өндірістік қызметтің кеңеюімен, табиғи ресурстарды қарқынды пайдаланумен және қалдықтар мен зиянды заттардың көбеюімен байланысты екендігі анықталды. Сонымен қатар, қызмет көрсету саласының үлесінің артуы экономика құрылымының өзгеруін көрсетеді және салыстырмалы түрде экологиялық қысымды төмендетуге мүмкіндік береді.

Осыған байланысты Қазақстанда тұрақты дамуды қамтамасыз ету үшін экономикалық өсуді экологиялық қауіпсіздікпен үйлестіру маңызды болып табылады. Бұл мақсатқа жету үшін экологиялық таза технологияларды енгізу, табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану, өндіріс орындарында экологиялық стандарттарды күшейту және жасыл экономиканы дамыту қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. Dzholdosheva T. The impact of cargo turnover on the ecology of Kyrgyzstan Scopus, Published under licence by IOP Publishing Ltd Volume 937, Papers 2021, 937(2), 022086 <https://iopscience.iop.org/issue/1755-1315/937/2>

2. Dzholdosheva T. Features of Relations between Government Authorities, Business, and Civil Society in the Digital Economy Scopus (2021) Studies in Systems, Decision and Control, 314, pp. 1385-1391. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-56433-9_144

3. Айтмагамбетова Э. Д., Баймукашева Ж.З., Жакыпова А.Ж., Калмаганбетова С.Р. Қоршаған ортаны қорғау: экономикалық жетістіктері// Баишев университетінің хабаршысы.-2024ж.-№1(83).-Б.64-68 <https://site.bu.edu.kz/wp->

[content/uploads/2024/10/%D0%92%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%91%D0%B0%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%B2-%D0%A3%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B0-183-2024.pdf](https://stat.gov.kz)

4. Қазақстан Республикасы стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы. <https://stat.gov.kz>

5. Елдер бойынша экологиялық тиімділік индексі [HTTPS://EPI.YALE.EDU/EPI-RESULTS/2022/COMPONENT/EPI?UTM_SOURCE=CHATGPT.COM](https://epi.yale.edu/epi-results/2022/component/epi?utm_source=chatgpt.com)

References

1. Dzholdosheva T. The impact of cargo turnover on the ecology of Kyrgyzstan Scopus, Published under licence by IOP Publishing Ltd Volume 937, Papers 2021, 937(2), 022086 <https://iopscience.iop.org/issue/1755-1315/937/2>

2. Dzholdosheva T. Features of Relations between Government Authorities, Business, and Civil Society in the Digital Economy Scopus (2021) Studies in Systems, Decision and Control, 314, pp. 1385-1391. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-56433-9_144

3. Aitmagambetova E. D, Baimukaşeva J.Z., Jakypova A.J., Kalmaganbetova S.R. Qorşaған ortany qorғаu: ekonomikalыq jetіstіkterі// Baіşev universitetіnің habarşysy.-2024j.-№1(83).-B.64-68 <https://site.bu.edu.kz/wp-content/uploads/2024/10/%D0%92%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%91%D0%B0%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%B2-%D0%A3%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B0-183-2024.pdf>

4. Qazaqstan Respublikasy strategialyq josparlau jäne reformalar agenttıgı Ұlтыq statistika bürosy. <https://stat.gov.kz>

5. Elder boynşa ekologialyq timdilik indeksi [HTTPS://EPI.YALE.EDU/EPI-RESULTS/2022/COMPONENT/EPI?UTM_SOURCE=CHATGPT.COM](https://epi.yale.edu/epi-results/2022/component/epi?utm_source=chatgpt.com)

АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН И ЕГО ВЛИЯНИЯ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ

ДЖОЛДОШЕВА Т.Ю.

Джолдошева Тамара Юлдашевна - Доктор экономических наук, профессор, Кыргызский экономический университет имени М. Рыскулбекова, г. Бишкек, Республика Кыргызстан
E-mail: tamaradzhhold@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6808-4621>

Аннотация. В данной статье всесторонне рассматриваются тенденции экономического роста в Республике Казахстан и его влияние на окружающую среду. В ходе исследования анализируются основные факторы, влияющие на развитие экономики страны, в частности расширение промышленного производства, интенсивное использование природных ресурсов, развитие энергетического сектора и процессы урбанизации. Кроме того, рассматривается влияние экономического роста на окружающую среду, включая такие актуальные проблемы, как загрязнение атмосферного воздуха, ухудшение состояния водных и земельных ресурсов, а также нарушение экологического равновесия.

В статье выявляется взаимосвязь между экономическим развитием и экологической устойчивостью, обосновывается важность принципов устойчивого развития. Подчеркивается необходимость защиты окружающей среды и рационального использования природных ресурсов в процессе обеспечения экономического роста. Также обсуждаются вопросы снижения негативного воздействия производственной деятельности на окружающую среду, соблюдения экологических стандартов и усиления природоохранных мер.

Результаты исследования показывают, что обеспечение экологической безопасности, совершенствование природоохранных мероприятий и улучшение качества окружающей среды могут способствовать достижению

долгосрочного устойчивого развития страны. Кроме того, обосновывается необходимость совершенствования государственной экологической политики, внедрения принципов «зеленой экономики» и учета экологических факторов в стратегии экономического развития.

Ключевые слова: экономический рост, окружающая среда, экологическая устойчивость, использование природных ресурсов, экологическая безопасность.

ANALYSIS OF ECONOMIC GROWTH IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN AND ITS IMPACT ON THE ENVIRONMENT

DZHOLDOSHEVA T.Y.

Dzholdosheva Tamara Yuldashevna - Doctor of economics, professor, Kyrgyz economic university named after M. Ryskulbekov, Bishkek, Republic of Kyrgyzstan

E-mail: tamaradzhold@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6808-4621>

Abstract. This article comprehensively examines the trends of economic growth in the Republic of Kazakhstan and its impact on the environment. The study analyzes the main factors influencing the country's economic development, including the expansion of industrial production, intensive use of natural resources, development of the energy sector, and urbanization processes. In addition, the impact of economic growth on the environment is considered, including such pressing issues as air pollution, deterioration of water and land resources, and disruption of ecological balance.

The article identifies the relationship between economic development and environmental sustainability and substantiates the importance of the principles of sustainable development. It emphasizes the necessity of environmental protection and the rational use of natural resources in ensuring economic growth. The issues of reducing the negative impact of industrial activities on the environment, complying with environmental standards, and strengthening environmental protection measures are also discussed.

The research results show that ensuring environmental safety, improving environmental protection measures, and enhancing environmental quality can contribute to achieving the country's long-term sustainable development. In addition, the need to improve state environmental policy, implement green economy principles, and consider environmental factors in economic development strategies is justified.

Key words: economic growth, environment, environmental sustainability, use of natural resources, environmental safety.